

GENÇLİĞİN ADIYLA İMTİHANI*

Mustafa ŞENEL**

Özet

Ad ve adlandırma insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar özellikle kendilerini çevrelerindeki kişilerden farklı kılmak, yeni karşılaştıkları varlık ve kavramları tanımlayabilmek için adlandırma yolunu seçmişlerdir. Niçin verildiğini bilmedikleri; ama toplum içinde bir anlaşmanın varlığından doğduğuna inandıkları adları, kendi adlarından başlayarak hep sorgulamışlar, etraflarındaki varlıkların, kavramların vd. adlarını açıklamaya çalışmışlardır. Kişi adları ad vermede önemli bir yer tutar. Bu çalışmada (Kafkas Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencileri-2016) gençlere; adlarını kim verdi, (kim) kimin adını verdi, kardeşlerinizin adını kim verdi, adınızı seviyor musun, adınızın anlamını biliyor musunuz, vb. sorular sorularak adlarıyla ilgili neler bilip bilmedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Ad, Ad Verme

THE TEST OF THE YOUNG BY THEIR NAMES

Abstract

The names and naming are as old as human history. People have especially opted to name the things around them they just met to be able to recognise them which would let them render different than the people around. They always questioned the names around them starting from their own ones not even knowing why they were given those names and believing that it was stemming from an inherent agreement in the society and they tried to explain the names of the things and concepts around. The personal names have an important place in naming. In this study (Kafkas University, Department of Turkish Language and Literature Students), it will be determined by some series of questions if the young people around know who named them, whose names they were given, who named after their brothers and sisters, whether they love their name or not and if they know the meaning of their names.

Key Words: Youth, Name, Naming

Kültür, bir milletin öz malıdır ve milleti millet olarak yaşatan en esaslı unsurdur. Kültür kaynağını o milletin tarihinden, dil, din, ahlâk, sanat ve geleneklerinden alır. İnsanların yarattığı tüm değerler ve ürünler topluca kültürü oluşturmaktadır.

Sosyolojinin en önde gelen kavramlarından Latince kökenli bir kelimedenden gelen kültürün manası “toprağın işlenmesi” demek olup; daha sonraları özellikle Batı dillerinde kazandığı anlam olan “yüksek dereceli bilgi, insan vücudunun ve ruhunun terbiyesi, sanat ve fikir eserlerinin geliştirilmesi” şekliyle Türkçemize girmiştir (Gömeç, 2006: 7).

Kültürün politikayla ayrılmaz bir bütün olduğunu düşünen Eagleton, kültür ile politika arasındaki bağı “*politika kültürün itaatkâr hizmetçisi değildir; kültür politikanın ürünüdür*” sözüyle belirtir (Oğuz, 2011: 2). Yani genel olarak, bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütününe, kültür denir.

Ad insanlar/milletler/kültürler için var olmanın ilk belgesi ve mevcut kültürlerin bir aynasıdır. Ad, Ar. “**ism**”, Far. “**nâm**” kelimelerinin karşılığı olup, en basit ifadeyle; “*varlıkları*

* Adı geçen makale aynı adla, 27-31 Mayıs 2016, Marmaris/Türkiye, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi’nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

**Doç.Dr, Kafkas Üniversitesi, Fen-Edb. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/KARS, mustafasene1@hotmail.com

sembolize eden, onların zihnimize şekillenmesine yarayan kelime türü” olarak tanımlanır. İsimler, canlı, cansız bütün varlıkları ve mefhumları tek tek veya cins cins karşılayan; varlıkların ve mefhumların adları olan kelimelerdir. Varlıkları ve mefhumları tek tek karşılayan isimlere özel isim, cins karşılayan isimlere ortak isim (cins isim) denir (Ergin,2005:216).

Kişi adları, filoloji, dilbilim, kültür tarihi ve halkbilim çalışmaları açısından da çok önemlidir. Bir insana ad verilmesi(göbek adı, ad, soyadı, takma adlar ve sanlar), bir ulusun kültürüyle çok sıkı ilişkili olmasıyla, adın insan için taşıdığı değere de ışık tutmaktadır. O halde adların, mevcut kültürün bir aynası olduğunu söylemek mümkündür.

Ad bilimi; canlıların, cansız varlıkların veya soyut kavramların adıyla ilgilenen bilim dalıdır. Özel adlarla ilgilenen bilim dalına Adbilim (Onomastik) adı verilmektedir.

Ad bilimi; canlıların, nesnelere ve kavramların, kısacası çevremizde gördüğümüz her şeyin adıyla ilgilenen bir bilimdir. Bu bilim dalı sosyoloji, halk bilimi, antropoloji ve dil bilimi vb. pek çok alana kaynaklık ettiği gibi coğrafya ve filoloji alanlarından da yardım alır. Ad bilimi kendi içerisinde dört alt başlığa ayrılmaktadır.

1- Antroponymie, kişi adlarını araştırır.

2- Toponymie, yer adları ile ilgilenir.

3- Oronymie, dağ adlarını inceler.

4- Hidronymy, göl, nehir, ırmak vb. su adlarıyla uğraşan daldır (Sakaoğlu, 2001:9).

Türk ad bilimi tarihini, yüzyılımızın ilk yıllarına kadar götürmek mümkündür. Ad biliminin kişi adlarıyla ilgili alt dallarından biri ise Kişi Adları Bilimi “Antroponim” olarak adlandırılmaktadır. Bu bilim dalını; dil bilimciler, sosyologlar, halk bilimciler, hukukçular, vd. kendi alanlarıyla ilgili yönlerini ele alarak inceler ve sonuçlandırır (Sakaoğlu, 2001:9).

Kişi adları kültür tarihi çalışmaları açısından da önem taşımaktadır. Orhun Yazıtları’nda, Çinli adını alarak milli benliğini kaybeden beylere serzenişlerde bulunulur. Yabancı kültürlerin kendilerini ilk gösterdiği alan, kişi ve yer adlarıdır. Kişi adlarının, dilbilim açısından önemli bir diğer yönü de, dildeki yabancılaşma veya öze dönüşü yansımasıdır. Türk kişi adlarının kaynakları içerisinde; mezar taşları, nüfus kütükleri, kadı (şeriye) sicilleri, vakfiyeler, modern çağda telefon rehberleri, okul kayıt defterleri, evlilik kayıt defterleri, doğumevi kayıt defterleri, ölüm kayıt defterleri gibi yazılı belgeler sayılabilir (Gülensoy, 1999:3).

Her ülkede bir takım ad verme gelenekleri, kuralları vardır. Bunların incelenmesinden, insanoğlunun bu konuda yeryüzünün pek çok yerinde ortak eğilimleri olduğu tespit edildiği gibi toplumdaki topluma, birbirinden çok farklı, bütünüyle kendine özgü geleneklerin bulunduğu da ortaya çıkmaktadır.

Bir insana adın verilmesi o ulusun kültürüyle sıkı sıkıya ilişkilidir. İsimlerin verilmesi sebepleri dinî, millî ve mahallî sebeplerle değişiklik gösterebilir. Ünlü adbilimci Adolf Bach bu nedenle "*bir ulusun ad hazinesi, onun geçmişteki ve bugün ki zihinsel-ruhsal durumunun anlatımıdır*" demektedir (Aksan, 1995:115).

Kişi adları, ad vericinin karakteri, zevkleri, eğilimleri, dünya görüşü; içinde bulunduğu toplumun yapısı, kültürü, dili, gelenek ve görenekleri hakkında ipuçları verebilen çok önemli dil malzemeleridir. Bundan dolayı birçok bilimin alanına girer ve kültürel bir değer taşır (Karahan, 2008:2).

Türklerde ad verme geleneği, başlı başına bir kültür unsurudur. Türk kişi adları çok uzun bir tarih boyunca bulunduğu coğrafyaya ve yaşattığı töreye göre farklı şekiller gösterir (Gülensoy,1999:3).

Eski Türklerde adın gerçek ve kutsal olduğuna inanarak yeni doğan çocuğa ad koyma merasimi yapıldı. Gelenek halinde süregelen bu uygulamaya günümüze kadar devam etmektedir. Çocuğa ad koyma merasiminde bebeği beyaz bir keçeyle sararak keçe ile birlikte kapı eşiğinden

üç, yedi veya dokuz defa geçirirlerdi. Bu bebeğin hayatı boyunca ak(temiz) olmasını ve uzun ömürlü olmasını dilediği anlamını taşıdı. Çocuğu olup kısa bir müddet sonra çocuğu ölen anne babalar, çocuğu erkeğe çocuğuna “Tanrı nazarı değdi” zannedip, daha sonra doğan erkek çocuklarını “Tanrı nazarından” korumak için yemekli merasim yaparak çocuğun adını “Niyazi”, “Köpek”, “Satılmış” gibi adlarla değıştırirlerdi. Eski devirlerde insanların kişi adlarının sihri gücüne inanmaları ise kişi adlarını kutsal olarak bilmeleri ile alakalı idi. Bu yüzden eski Türkler arasında yeni doğan bebek çok hastalanırsa “adı ağır gelmiş” diye önceki adını basit manaları olan adlarla değıştirmek gibi bir adet vardı. Ayrıca erkek çocuklarına uzun saçlar bırakıp kız çocukları gibi giyindirerek Tanrı nazarından korurlardı. Bunların dışında yine erkek çocuğunun olmasını isteyenler ise doğan kız çocuklarına Oğulhan, Ümithan, Dursunhan, Saadet, Kudret, Fikret ve Emre gibi erkek çocuklarının adlarını koyarlardı (Varis,2004:125). Bütün bu uygulamalar ad verme geleneğinin çok eskiye dayandığını ve Türklerde adın kutsiyet taşıdığını göstermektedir. Türklerde yeni doğan çocuğa verilen her ad o çocuğun hayat bulmasında vesile olur ve ana-babanın da atalarından gördüğü geleneklere uygundur. Verilen her ad mutlaka bir sebebe dayanır. Çocuk doğduğu zaman olan bir hâdise, eve ya da obaya gelen bir ziyaretçi, ilk görülen bir nesne, hayvan veya bitki adı, kız veya erkek çocuğa ad olabilir (Gülensoy, 1994:5).

Türklerin İslamiyet’i kabul edişi, pek çok alanda etkili olduğu gibi kişi adları geleneğinde de etkili olmuştur. İslamiyet’in kabulünden sonra çocuklara Allah’ın sıfatlarının, peygamber ve ashabının, evliyaların, sevgi ve saygı duyulan dinî şahsiyetlerin adını koymak, Türklerde ad verme geleneğinin birer parçası olmuştur (Karahana, 2008:2). Bu bağlamda, gerek İslam diniyle ilgili, gerekse öteki alanlardan pek çok Arapça ad yeni oluşan Türk İslam kültürü içerisinde sık kullanılmıştır.

Türk kültürünün etkisi altında kalmış ve aldıkları şahıs adları ile Türklüğü benimsemiş olan gayrimüslimlerin bir kısmının kendi isteği ile İslâmiyet’i kabul ettikleri bilinmektedir. Bunlara Müslüman adları verilmiş ve baba adları, Allah’ın kulu anlamına gelen *Abdullah* olarak nüfus defterlerine kaydedilmiştir. Fakat bütün baba adları veya kendi isimleri Abdullah olanların daha sonra Müslümanlığı seçtiklerini düşünemeyiz (Güllüdağ, 2002:82).

Dünyanın birçok yerinde çocuklara ad konurken beğenilen, sevilen, saygı duyulan, nesnelere ve kişilere ilişkin adların konulmasına özen gösterilir. Hoşa gidecek adlar verme yoluna gidilirken, kimi ülkelerde güzel adların, kötü ruhların ilgisini çektiğine inanılır. Bu yüzden çocuklara, büyüüp de şeytanların artık onlar için bir tehlike olmayacakları yaşlara gelinceye kadar Domuz, Yaramaz gibi adlar verilir. Çocuk için güzel, şirin, gibi sözlerin söylenmesinden kaçınılarak kaba ve çirkin birtakım sözcükler kullanılır.

Kişi adlarının konmasında aşağı yukarı her toplum için geçerli olabilecek kurallar şunlardır.

1. Dinsel adlar koyma: Muhammet, Hasan, Hüseyin, Yakop (Yakup), Yohonna (Yahya) vb.

2. Ünlü kişilerin, saygı ve minnet duyulan kimselerin ad ya da soyadlarını koyma: İskender, Kanuni, Fatih, M. Kemal, vb.

3. Destanlarda, söylencelerde, masallarda geçen adlar koyma: Oğuz, Ayhan, Orhan, Bozok, Üçok, vb.

4. Yer adlarını, coğrafya adlarını, tarihsel olay ya da kavim ve boy adlarını koyma:

Yer adları: Tuna, Fırat, Dicle, Aral.

Önemli olay ve gün adları: Cuma, Kadir, Bayram, Ramazan, Kurtuluş, İstiklal, vb.

5. Öteki ad verme yolları: Yukarıda sayılan başlıca ad verme yollarının dışında birçok ulusta ortak olduğu görülen eğilimler arasında, güzel, hoş gidecek adlar türetme, beğenilen,

sevilen, hayvan ve bitki adlarını koyma eğilimlerini de gösterebiliriz (Aksan, 1995:115-118, Geniş bilgi için bk. Şenel,2013).

Kişi adı, toplum hayatı ve onu kuşatan çevre ile doğrudan bağlantılıdır. Çocuğa uygun ad verilmesi, geçmişten günümüze kadar yok olmadan gelen, halkın değerli geleneklerinden biridir (Aksu, 2003: XI).

İlk çağlardan beri Türklerde ad verme çok önemli bir yer tutar. Destanlarımızda, Halk Hikâyelerinde ve diğer halk kültürü ürünlerinde bunu açık olarak görebilmekteyiz. Orhun Abideleri'nde, Çinli adını alarak benliğini kaybeden beylere serzenişlerde bulunmaktadır. Manas Destanı'nda Türk olmayanlara iyi gözle bakılmamaktadır. Yine atalarımız gittikleri her coğrafyayı Türkleştirmeye öncelikle adlarından başlamışlardır. Bugün Anadolu coğrafyasında birçok ad vardır ki, bunların benzerleri Türkistan'da bulunmaktadır. Anadolu'ya yerleşen 24 Oğuz boyunun isimleri bugün ülkemizin çeşitli köy, belde ve ilçelerine verilmiştir. İyi bir örnek olması açısından Kadırğa yaylasını verebiliriz. Orhun Yazıtları'nda Kadırgan Yış (ormanı) ifadesi geçmektedir. Kısaca, yeni fethedilen coğrafyaya ad vermek, bir anlamda o yerin tapusunu almakla eşdeğerdir.

Çocuklara ad koyma hususunda, Abdülkadir İnan, kahramanın gerçek adı, yiğitlik gösterdikten sonra atla beraber aldığı, isim anlamına gelen "ad" ile "at"ın menşe bakımından aynı söz olduğunu, kahramanın da ata binmeden ad almadığını söylemektedir. Eskiden ad koyma genellikle törenle yapılırdı. Kabile ve boylara göre bu törenler değişiklik gösterirdi. Türkler çocuğun, adına çekeceğine inanırlardı. Onun kaderinin ve ruhunun, adıyla ilgili olduğuna ve bunun içindir ki bazen olmasını istedikleri şeyin adıyla ad koyarlardı. Türkler gördükleri, bildikleri, güçlü ve bahadır canlıların adlarını alırlardı. Türklerde, Boğa, Şahin, Doğan, Aslan gibi güçlü, Korkut, Alptekin gibi korkusuz ve saygın isimler pek fazladır. Oğuz Kağan Destanı'nda, çocuğa, bir yaşına erdikten sonra bir toy yapılarak ad, bu törene katılan beylerce konulurdu (Ergin, 1994: 27). Yakutlarda çocuğa önce iğreti bir ad verilmekte, asıl ad onun göstereceği bir kahramanlıktan sonra konulmaktadır. Adın bir başarıya, bir kahramanlığa dayatılması, Türklerde çok eski bir gelenektir. Çocuk bir kahramanlık gösterinceye kadar adsız sayılmakta, ilk göstereceği kahramanlıkla ilgili bir ad konmaktadır. Oğuz Kağan destanına göre Uruz Bey'in oğlu babasının saklamasını istediği şeyi iyi saklayıp Oğuz Kağan'a teslim ettiği için Kağan ona Saklap adını vermiştir. Yine Kağan'ın karlı Buz Dağı'na kaçan atını kurtarıp getiren beye, üstü başı karlı olduğu için Karluk adının verildiği bildirilmiştir (Ergin, 1994: 25-27). Dede Korkut Kitabında “bir oğlan baş kesme, kan dökme; ad konulmazdı” demektedir. Dede Korkut'ta çocuğa ad verilmesi ancak 15 yaşından sonra, gösterdiği bir kahramanlık sonunda veriliyor, ad kahramanlıkla ilişkili oluyordu. Nitekim Dirse Han'ın oğlu, bir boğayla dövüşüp onu öldürdükten sonra Boğaç adını almıştır.

Kişi ile adı arasındaki ilişkinin öneminden çokça söz edilmiştir. Kişilerin adlarına benzediği; belli adların da kişileri ve kişilikleri çağrıştırdığı söylenmiştir. ‘İsmiyle müsemma olmak’ deyimini bir dilek bildirmekle birlikte, bu anlamda da düşünülebilir.

Türklerin ad koyma adetleri iki bin yılı aşkın bir zaman içinde belirli bir millî çizgiden çıkmamış ve millî özelliğini yitirmemiştir. Siyasi ve dini bazı etkenlerden dolayı tarihin belli dönemlerinde, Türkçe olmayan adlar bir kısım Türk topluluklarınca benimsenerek, kişi adı olarak kullanılmış ise de bu hal Türk kişi adlarındaki millî özelliği yok edememiştir. Zamanla bu yabancı adlar, yerini yine eski Türk adlarına veyahut Müslüman adlarına bırakmıştır. Türklerin İslamiyet'e geçmesiyle Eski Türkçe adlarla Müslüman adları birlikte kullanılmıştır. İslamiyet Gök Tanrı inancından sonra Türkleri etkileyen ikinci bir din olarak Türklerin büyük çoğunluğunun millî kimliğinin önemli bir kısmı olunca, birçok Arapça ve Farsça kişi adları, tıpkı diğer edebiyat ve sanattaki bazı kelimeler gibi Türkleştirilmiştir.

Günümüzde kişi adları Türkçe, Arapça, Farsça, Çince, Fransızca, İngilizce, Almanca, Rusça kökenli sözcüklerden oluşmaktadır. Çince adlar genellikle eski Çince unvan ve rütbelere dayanmaktadır; Arapça olanlar İslamiyet'le ilgilidir. Farsça olanlar da Selçukluların İran

coğrafyasında devlet kurmalarından sonraki döneme rastlamaktadır. Fransızca olan kişi adları Tanzimat'tan sonra; İngilizce ve Almanca olanlar ise XX. yüzyıldan sonra Amerika ve Almanya ile olan yakınlaşmaların sonucunda bazı ailelerce çocuklarına verilmiştir. Rusça kişi adları daha çok Sovyetler Birliği boyunduruğu altında seksen yıl yaşamış olan Türk ülkelerinde hem kız, hem de erkek çocuklara verilmiştir (Gülensoy, 2011: 24).

Dil devriminden sonra yabancı kökenli adların dilimizi yavaş yavaş terk ettiği görülür. Ziya Gökalp başta olmak üzere pek çok toplum bilimci şahsiyet bu akımın öncüsü olmuştur. Tanzimat'tan sonra oluşan Batı hayranlığı hiçbir zaman son bulmamıştır ancak dil devrimi, dönemde Türkçe için bir sıçrama tahtası olmuştur diyebiliriz (Ölmez, 2000: 118).

Çocuklara verilen adlar, töreden töreye, bölgeden bölgeye değişmektedir. Şimdi ad verme geleneklerini maddeler halinde sıralayalım:

- 1- Hayvan isimleri
- 2- Şehir ve ülke isimleri
- 3- Nehir, göl ve deniz isimleri
- 4- Bitki ve çiçek isimleri
- 5- Değerli maden isimleri
- 6- Dini isimleri
- 7- Gök cisimlerinin ve gök olaylarının isimleri
- 8- Ünlü kişilerin isimleri
- 9- Renk isimleri
- 10- Kavim, boy, oymak isimleri
- 11- Sayı isimleri
- 12- Meslek isimleri
- 13- Müzik isimleri
- 14- Kumaş isimleri Çocuğun doğduğu zaman denk gelen bayram isimleri
- 15- Özdeyiş isimleri
- 16- Meyve isimleri
- 17- Halk ozanlarının isimleri
- 18- Eşya isimleri
- 19- Organ isimleri
- 20- Fiillerle yapılan isimleri (Geniş bilgi için, bk.Şenel,2013)

“İnsanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanı sıra, büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten simge”(Örnek,1973) olarak tanımlanan ad ile kişi arasındaki ilişkinin öneminden çokça söz edilmiştir. Kişilerin adlarına benzediği; belli adların da kişileri ve kişilikleri çağrıştırdığı söylenmiştir. ‘İsmiyle müsemma olmak’ deyimini bir dilek bildirmekle birlikte, bu anlamda da düşünülebilir. Kişi ile adı arasındaki ilişki dışında çocuklara verilen isimler o ailenin dünya görüşünün de bir aynası olabilmektedir (Kurt,1994:223).

Çalışmamızda, geçliğin adıyla olan ilgisini/bilgisini ölçmek için Kafkas Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde (2016 yılı- gündüz/gece) eğitim gören öğrenciler(212 öğrenci) arasında anket uygulanmıştır. Anket sonuçları sorulan soruların

yazılıp verilen cevaplarının değerlendirilmesiyle oluşturulmuştur. Anket çalışmasındaki asıl amaç yukarıda saydığımız ad verme bilgileri ışığında öğrencilerimizin adları hakkında ne kadar ilgileri/bilgileri olduğunu ölçmektir. Adlarını kimden aldıkları, kendilerine kimin ad verdiğini, aile büyüklerinin adları kendi adlarında yaşıyor mu, kardeşlerine kim ad verdi vb. sorular, ad vermede kimlerin etkili olduğuna dair sonuçlar vermiştir. Bu çalışmanın bir diğer aşaması da **“Kadının Ad Vermedeki Rolü”** olarak hazırlanmaktadır.

Anket sorularımızı 2008 yılında oluşturmuş ve Kars ilinde bazı okullarda uygulayarak o dönem için bazı sonuçlara ulaşmış fakat çalışmamızı değerlendirme aşamasına getirememiştik. Geçen sürede benzer çalışmaların yapıldığına da şahit olduk (Taş, 2005; Sarıtaş, 2009).

212 öğrenciyle yapılan anket çalışmasını birinci sorudan başlayıp, öğrencilerimizin cevaplarına göre inceleyelim:

1. Cinsiyet:

Ankete katılanların öğrencilerin cinsiyet oranına baktığımızda %68’ini Kadın, %32’sini Erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

E	68 (%32)
---	----------

K	144 (%68)
---	-----------

2. Adınız:

E	K	Erkek Adları		Kadın Adları	
		Ad	Frekans	Ad	Frekans
Mehmet	5	Elif	6		
Mustafa	3	Kübra	5		
Bilal	2	Merve	5		
Emrah	2	Sümeyye	4		
Emre	2	Ayşe	3		
Faruk	2	Büşra	3		
Hüseyin	2	Ebru	3		
Murat	2	Edanur	3		
Ömer	2	Fatma	3		
Yusuf	2	Kader	3		
Toplam	68	Meryem	3		
		Özge	3		
		Toplam	144		

Kadın ve Erkek adlarına bakıldığında, en fazla kullanılan Erkek adlarının **Mehmet, Mustafa, Bilal, Emrah, Emre**; Kadınlarda en fazla kullanılan adların ise **Elif, Kübra, Merve, Sümeyye, Ayşe, Ebru** olduğu görülmektedir. Adlardan da anlaşıldığı üzere anlam açısından bakıldığında dinî anlamlı adların toplum hayatında daha fazla yer tuttuğu görülmektedir.

E	Ar.	41 (%61)	K	Ar.	84 (%63)	Moğ.	2
	T.	17 (%25)		T.	27 (%20)	Ar.+Far.	2
	İbr.	6 (%9)		Far.	12 (%9)	Rum.	2
	Far.+T.	2		T.+Far.	5	Yun.	1
	Far.	1		Far.+T.	4	Ar.+Ar.	1
	Far.+Ar.	1		T.+Ar.	2	Ar.+T	1
	Toplam	68				Far.+Ar.	1
Toplam							144

Ankette tespit edilen öğrenci adlarının kökenlerine baktığımızda hem Erkek hem de Kadın adlarında köken olarak en fazla Arapça (E. %61, K. %63) sonrasında Türkçe (E. %25, K. %20) kökenli adlar dikkat çekicidir. Yukarıda da dediğimiz gibi dinî adların çok kullanılması adlandırmada en büyük etken olmaktadır.

3. Doğum yeri ve tarihi

Kars	85 (%49)	Bingöl	2	Çorum	1
İğdır	14 (%14)	Denizli	2	Gümüşhane	1
Ardahan	12 (%7)	Elazığ	2	Hakkari	1
Erzurum	12 (%7)	Gaziantep	2	Hatay	1
Batman	8 (%5)	İstanbul	2	İzmir	1
Şanlıurfa	7 (%4)	Kahramanmaraş	2	Konya	1
Ankara	5 (%3)	Kayseri	2	Malatya	1
Mardin	5 (%3)	Muş	2	Niğde	1
Mersin	5 (%3)	Osmaniye	2	Rize	1
Van	5 (%3)	Siirt	2	Samsun	1
Ağrı	4 (%2)	Sivas	2	Tekirdağ	1
Diyarbakır	4 (%2)	Yozgat	2		
Adıyaman	3	Ardahan	1		
Şırnak	3	Artvin	1		
Adana	2	Bitlis	1		

Anketimizde öğrencilerin doğum yerleri de belirlenmiştir. Üniversitenin Kars'ta olması, öğrenci profilinde (%49 oranıyla) Kars'ı birinci sıraya taşımaktadır. Devamında ise %14 oranıyla İğdır, %7 oranıyla Ardahan ve Erzurum vd. yakın iller takip etmektedir. En az il dağılımına baktığımızda ise Tekirdağ, Samsun, Rize, Niğde, Malatya gibi iller görülmektedir. Ankete katılımda Kadın ve Erkek öğrencilerin doğum yılına baktığımızda 1995 yılında doğan öğrencileri (%10 oranıyla) daha sonra 1996, 1994, 1997 (%9 oranıyla) yıllarında doğan öğrenciler takip etmektedir. 1988 yılı doğumluların ise en az olduğu görülmektedir.

1995	50 (%10)
1996	40 (%9)
1994	40 (%9)
1997	28 (%9)

1993	23
1992	14
1991	6
1998	5

1990	4
1987	1
1988	1

4. Annenizin adı ve mesleği

Ev hanımı	206 (%98)
Ayşe	6
Fatma	6
Emine	4
Birgül	4
Nurten	3

Serpil	3
Emekli	2 (%1)
Meryem	1
Ağca	1
İşçi	2(%1)
Zeynep	1

Gülten	1
Ölmüş	1
Kezban	1
Terzi	1
Ayten	1

Ankete katılan öğrencilerin anne adlarını ve mesleklerini incelediğimizde ise %98 oranıyla ev hanımı, %1 oranında da emekli ve işçidir. Annelerin adlarına bakıldığında ise Ayşe, Fatma, Emine, Birgül, Nurten en fazla kullanılan adlar; Meryem, Zeynep, Gülten vd. ise en az kullanılan adlar arasında görülmektedir.

5. Babanızın adı ve mesleği

Çiftçi	48 (%29)
Mehmet	3
Davet	2
Remzi	2
Serbest	43 (%26)
Mehmet	4
İbrahim	2
Mustafa	2
Zeki	2
Emekli	27 (%16)
Hayrettin	2
Memur	19 (%11)
Mehmet	2
Esnaf	14 (%8)
İbrahim	1

Mürsel	1
Şoför	9
İşçi	9
Öğretmen	3
İnşaatçı	3
Çalışmıyor	3
Operatör	2
Polis	2
Kaynakçı	2
İmam	2
Taksici	2
Otobüs şoförü	1
Güvenlik görevlisi	1
Kuaför	1
Tamirci	1
E.öğretmen	1
Teknisyen	1

Ölü	1
Usta	1
Sağlıkçı	1
Aşçı	1
Manav	1
Emlakçı	1
Telesiye operatörü	1
Tekniker	1
Terzi	1
Diş teknikeri	1
Ticaret	1
Tır şoförü	1
Mobilyacı	1
Tüccar	1
Molla	1
Müteahhit	1
Nakliyat	1

Yapılan ankete göre baba adlarına bakıldığında en fazla kullanılan adlar Mehmet, Davet, Remzi, en az kullanılan adlar ise Mürsel, İbrahim, Hayrettin, Zeki olarak tespit edilmiştir. Babaların mesleğini ele alacak olursak; %29 oranla çiftçi, %26 oranıyla serbest meslek, %16 oranıyla emekli ve %11 oranıyla memurlar gelmektedir. Meslekleri; otobüs şoförü, güvenlik görevlisi, kuaför, tamirci, teknisyen, usta olarak en aza göre sıralayabiliriz.

6. Adınızı kimin verdiğini biliyor musunuz? Biliyorsanız kim verdi?

E.Evet	67 (%32)	K.Evet	141 (%67)
E.Hayır	1 (%1)	K. Hayır	3 (%1)

Adın kimin tarafından verildiğine bakıldığında Erkeklerde %32 oranla, Kadınlarda %67 oranla evet cevabı verilmiştir. Aynı şekilde hayır cevabına bakıldığında ise bu durum Erkeklerde ve Kadınlarda %1 oranındadır.

Çocuğa ad vermede aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi babanın oranı %29 ile en yüksektir. Babadan sonra %18 oranla anne gelmektedir. Devamında %16 oranla dede takip eder. Sonuçlara baktığımızda ad vermede babanın ve annenin etkisi görülmektedir. Aynı zamanda aile büyüklerinin de aile içindeki ad vermedeki rolü büyüktür. Baba, anne ve dedenin Erkek ve Kadın adı verme oranlarına bakacak olursak:

Baba: Erkeklerde %8, Kadınlarda %21

Anne: Erkeklerde %5, Kadınlarda %13

Dede: Erkeklerde %16, Kadınlarda %7 olarak görülmektedir.

Tablodan hareketle genel olarak babanın ad vermede oranı daha yüksek olsa da dedenin Erkek çocuğuna ad verme oranı babadan daha yüksektir. Bu sonuca bakarak, aile büyüklerinin ad koymada özellikle Erkek çocuklarında üstün oldukları görülmektedir. Kadın adlarında ise tam tersi olarak en yüksek oran babaya daha sonra anneye aittir. Ailenin diğer kadın üyeleri(hala ve babaanne) kadın adı vermede dededen daha fazla etkilidir. Ad vermede diğer aile fertlerine bakacak olursak en düşük oran nine, dayı, enişte, aile dostu ve doktora aittir.

Baba	53 (%29)	Dede	28 (%16)	K	14 (%8)	E	2 (%1)
E	15 (%8)	E	16 (%9)	Amca	14 (%7)	K	4 (%2)
K	38 (%21)	K	12 (%7)	E	6 (%3)	Abla	5 (3)
Anne	33 (%18)	Hala	17 (10)	K	8 (%4)	E	1 (%1)
E	9 (%5)	E	5 (%3)	Teyze	8 (%5)	K	4 (%2)
K	24 (%13)	K	12 (%7)	E	1 (%1)	Abi	4
		Babaanne	16 (%9)	K	7 (%4)	E	1
		E	2 (%1)	Kuzen	6 (%3)	K	3
						Ebe	4

K	4	E	1	arkadaşı		E	1
Yenge	3	K	1	E	1	Enişte	1
K	3	Aile dostu	2	Hayır	1	E	1
Molla	3	K	2	K	1		
E	3	Doktor	1	Baba,dede	1		
Dayı	3	K	1	K	1		
E	1	Saygın bir aile üyesi	1	Büyük anne	1		
K	2	E	1	K	1		
Nine	2	Babasının	1	Anneanne	1		

7. Adınızı aile büyüklerinizin birinin adından mı aldınız? Aldıysanız kimden(kimin adı)?

E.Evet	14 (%7)
K.Evet	31 (%15)

E.Hayır	54 (%25)
K.Hayır	113 (%53)

Adın aile büyülerinden alınıp alınmadığı sorusuna Erkekler %7, Kadınlar %15 oranla evet demiştir. Erkekler bu soruya %25, Kadınlar ise %53 oranıyla hayır demişlerdir. Genel olarak bakıldığında aile büyüklerinin adlarını alma oranı düşüktür. Bunu Kadın ve Erkek olarak inceleyecek olursak Erkeklerin büyüklerinden ad alma oranı Kadınlarınkine göre daha düşüktür. Ad verme her ne kadar aile büyükleri, anne, baba tarafından yapılmış olsa da adın aile büyüğünün adından alınmadığı sonucu çıkmaktadır.

ERKEK		KADIN	
Dedemden	5 (%37)	Babaannemden	10 (%33)
Babamın dedesinden	1 (%7)	Halamdan	8 (%27)
Komşumun kızından	1 (%7)	Komşumdan	2 (%7)
Amcamdan	1 (%7)	Teyzemden	2 (%6)
Dedem ve kuzeninden	1 (%7)	Halamın kızından	2 (%6)
Amcamın asker arkadaşından	1	Dedemin kız kardeşinden	1
Dedemin babasından	1	Annemden	1
Aşiret büyüğümüzden	1	Babaannemin annesinden	1
Amca oğlundan	1	Kuzenimden	1
Babamın kuzeninden	1	Babamın kuzeninin kızından	1
		Anneannemden	1
		Dedemin annesinden	1

8. Kardeşleriniz var mı? Onların adını kim koydu?

E.Evet	65 (%31)
K.Evet	142 (%67)

E.Hayır	3 (%1)
K.Hayır	2 (%1)

Yapılan anket sonuçlarına göre Erkekler %31, Kadınlar %67 oranla bu soruya evet cevabını vermiştir. Kardeşlerinin olup olmadığına da Erkek ve Kadınlar %1 oranla hayır cevabını vermiştir.

Baba	121 (%36)	Dede	15 (%4)	Abi2	1
Baba1	43	Dede	5	Abla	3
Baba2	33	Dede1	5	Abla1	2
Baba3	19	Dede2	4	Abla	1
Baba	15	Dede6	1	Nine	2
Baba4	7	Amca	12 (%3)	Nine4	2
Baba5	3	Amca	4	Komşu2	1
Baba7	1	Amca2	3	Komşu2	1
	107 (%31)	Amca1	3	Anneanne1	1
Anne		Amca3	2	Anneanne1	1
Anne1	41	Hala	7 (%2)	Kuzen1	1
Anne2	34	Hala	6	Kuzen1	1
Anne3	13	Hala1	1	Ailecek karar verilmiş	1
Anne	12	Babaanne	5	Ailecek karar verilmiş	1
Anne4	6	Babaanne3	2	Dayı	1
Anne7	1	Babaanne1	2	Dayı	1
Diğer	67 (%19)	Babaanne	1	Enişte	1
Diğer	29	Teyze	5	Enişte	1
Diğer1	16	Teyze	3	Yenge	1
Diğer3	9	Teyze1	2	Yenge	1
Diğer4	8	Abi	4		
Diğer2	5	Abi1	3		

Yukarıdaki tabloda kardeşlere kimlerin ad verdiği ve kaç tanesine ad verdikleri listelenmiştir. Kardeşlere ad vermede en fazla oran %36(121) ile babaya aittir. Babanın ad vermesinde 43 öğrenci babasının 1 kardeşine ad verdiğini, 33 öğrenci babasının kardeşlerinden 2 tanesine, 19 öğrenci ise babasının 3 kardeşine ad verdiğini söylemiştir. Babasının 7 kardeşine ad verdiğini söyleyen kişi sayısı ise 1'dir. En fazla ad vermenin baba tarafından yapılması ataerkil aile yapısının sonucudur.

Annenin çocuğa ad vermedeki rolü ise, tabloda çıkan sayıya göre %31 (107)'dir. 41 öğrenci annesinin 1 kardeşine ad verdiğini söylemiştir. 34 öğrenci annesinin 2, 13 öğrenci ise annesinin 3 kardeşine ad verdiğini dile getirmiştir. Annenin ad vermede baba kadar olmasa da aile içindeki yeri ve önemi günden güne artmaktadır.

Tablodaki diğer sonuçlara bakılacak olursa anne ve baba dışında diğer kişilerin de ad verme oranları verilmiştir. Buna göre diğer 67, dede 15, amca 12'dir. Ad vermede diğer kişiler de etkili olmaktadır. Ad vermede en az oranlar; yenge, enişte, dayı, ailecek karar verilmiş, kuzen olarak tespit edilmiştir.

Çocuğa ad vermede her konuda babanın ve annenin rolü büyüktür. Çıkan değerler bunu göstermektedir. Aile büyüklerinin her ne kadar etkisi olsa da bu oran anne ve babanın aile içinde dengeleri aile büyüklerinden kendilerine doğru çevirdiklerini göstermektedir.

9. Adınızı seviyor musunuz?

E.Evet	105 (%29)
E.Hayır	9 (%2)

K.Evet	222 (%61)
K.Hayır	28 (%8)

Adınızı seviyor musunuz sorusuna Erkekler %29, Kadınlar %61 oranla evet, %2 oranıyla Erkekler, %8 oranıyla da Kadınlar hayır cevabını vermiştir. Çıkan sonuçlara göre Kadın ve Erkeklerde genel olarak adlarını seviyorken, az oranda da olsa sevmeme söz konusudur. Kadın ve Erkek çocuklarına isim vermede onlara yakışacak şekilde ad vermenin daha doğru olacağı bir kez daha düşünülmelidir. Hayatı boyunca sevebileceği, toplum içinde dile getirirken sorun yaşamayacağı adlar konulmalıdır.

Aile büyüklerinin adlarının çocuğa verilmesi, adların çok eskilerde kalması ve modasının geçmiş olması adların sevilmemesinde önemli bir etken olarak görülmektedir.

E.Hayır	9	K.Hayır	28			Halamdan	2
Ar.	5	Ar.	21			Zeytun	2
Kimden aldığı bilmiyor		Kimden aldığı bilmiyor	11			Halamın kızından	1
Seydullah	2	<i>Delal</i>	3			<i>Nuriye</i>	1
Hakim	2	<i>Meryem</i>	2			Far.	3
Emrah	1	<i>Zuhal</i>	2			Kimden aldığı bilmiyor	1
T.	4	<i>Melike</i>	2			<i>Gülşen</i>	1
Kimden aldığı bilmiyor		<i>Devran</i>	1			Kuzenimden	2
Emre	1	<i>Sakine</i>	1			<i>Perihan</i>	2
Dedemden	3	Babaannemden	5			T.	4
Mehmet	3	<i>Şerife</i>	3			Kimden aldığı bilmiyor	4
		<i>Bedriye</i>	2			<i>Eylem</i>	2
		Dedemin annesinden	2			<i>Hatun</i>	1
		<i>Havva</i>	2			<i>Hanım</i>	1

10. Adınızın anlamını biliyor musunuz?

E.Evet	100 (%27)
E.Hayır	15 (%4)

K.Evet	243 (%67)
K. Hayır	7 (%2)

Adının anlamını bilme konusunda Erkekler %27, Kadınlar %67 oranla evet; %4 oranıyla Erkekler, %2 oranıyla da Kadınlar hayır cevabını vermiştir. Genel olarak incelendiğinde öğrenciler kendi adlarının anlamlarını bilmektedir.

İlk derslerimizde bölüm öğrencilerimize “**adınızın kökeni ve anlamı nedir?**” diye ödev vermekteyim. Sanırım adlarının anlamlarının yüksek oranda bilinmesinin en önemli sebebi budur.

212 öğrencimize yaptığımız anket sonuçları yukarıda sorulan sorulara göre değerlendirilmiştir. Toplum yapısına göre ad verme geleneğinin baba, anne ve aile büyükleri arasında daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni aile yapısının ataerkil olması ve kadının toplum içerisinde henüz netleşmemiş yeridir. Türk toplumunun bu yapısı, ad verme konusunu da etkilemektedir. İnceleme sonucunda ad vermede erkeğin (baba ve dedenin) rolünün daha fazla olduğu görülse de kadının (anne, anneanne ve babaannenin) toplum hayatındaki yeri ve önemi arttıkça ad vermede de etkisi günden güne artacaktır.

Kaynakça

- AKSAN, D. (1995). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yay.
- AKSU, N. (2003). *Kazak Türklerinde Kişi Adları*. Ankara: TDK Yay.
- ERGİN, M. (1994). *Oğuz Kaan Destanı*. Ankara: TDK Yay.
- ERGİN, M. (2005). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yay.
- GÖMEÇ, S. (2006). *Türk Kültürünün Ana Hatları*. Ankara: Akçağ Yay.
- GÜLENSOY, T. (1994). Türklerde Ad Verme Geleneği ve Hektor. *Millî Folklor*, K15, C. 3, S. 22, s. 5-6.
- GÜLENSOY, T. (1999). Türk Kişi Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi. *Türk Dili*, Ocak, S. 565, s.3 - 9.
- GÜLENSOY, T. (2011). Anlamları Kötü Kişi Adları. *Dil Araştırmaları*, S. 8., s. 23-29.
- GÜLLÜDAĞ, N. (2002). Sarıkamış Başköy’de Kişi Adları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S.1., s. 82-85.
- KARAHAN, L. (2008). Türkçede Dinî Anlamlı Bazı Kişi Adlarını Ekle Değiştirme Geleneği. (2013, 10 Mayıs). Erişim adresi:http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/Leyla_Karahan_Kisi_Adlari.pdf
- KURT, Y. (1994). Adana Sancağında Kişi Adları. *Türk Tarih Kurumu Belleten*, S. 223, s. 169-252.
- OĞUZ, E. S. (2011). Kültür Politikaları ve Kütüphaneler: Kuramsal Bir Yaklaşım. (2013, 23 Nisan). Erişim adresi: <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/EsinSultanoguzmak.pdf>
- ÖLMEZ, M. (2000). Dil Devrimi Sonrası Ad ve Soyadlarımız. *TUBA*, 24/II. s.107-118.
- ÖRNEK, S. V. (1973). *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- SAKAOĞLU, S. (2001). *Türk Ad Bilimi I*. Ankara: TDK Yay.
- SARITAŞ, S. (2009). Balıkesir Üniversitesi Öğrencilerinin Günümüzdeki Adlar ve Ad Verme Hakkındaki Görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.12, S.21, Haziran 2009, s. 422-433.
- ŞENEL, M. (2013). *Adbilim Açısından Yanlış Yazılan Kişi Adları-Kars İli Örneği-*. Ankara: Hakim Yay.
- TAŞ, H. (2005). Uludağ Üniversitesindeki Öğrenci Adları Üzerine Yapılan Bir Araştırma. *Milli Folklor*, Y.17, S.65, s.106-118.
- VARİS, A.(2004). Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme. *Milli Folklor*, Y.16, S.61, s.124-133.